

Марказий Осиёдаги сув захиралари ва улардан фойдаланиши

“SUV! SEN NAFAQAT HAYOT
UCHUN ZARURSAN, BALKI
HAYOTNING O‘ZISAN”

H₂O

Suv nafaqat atrofimizni qamrab olgan, balki tana a'zomizning 70 foizi suvdan iboratdir. Butun koinot bo'yicha ham yer o'zidagi mavjud suvi bilan noyobdir.

Yer yuzining 70 foizidan ko'proq qismini suv egallagan. Uning 95 foizi dengiz va okeanlarga to'g'ri keladi, 4 foizi esa Arktika va Antarktida muzliklariga va faqat 1 foizi daryo va ko'llar suvidir.

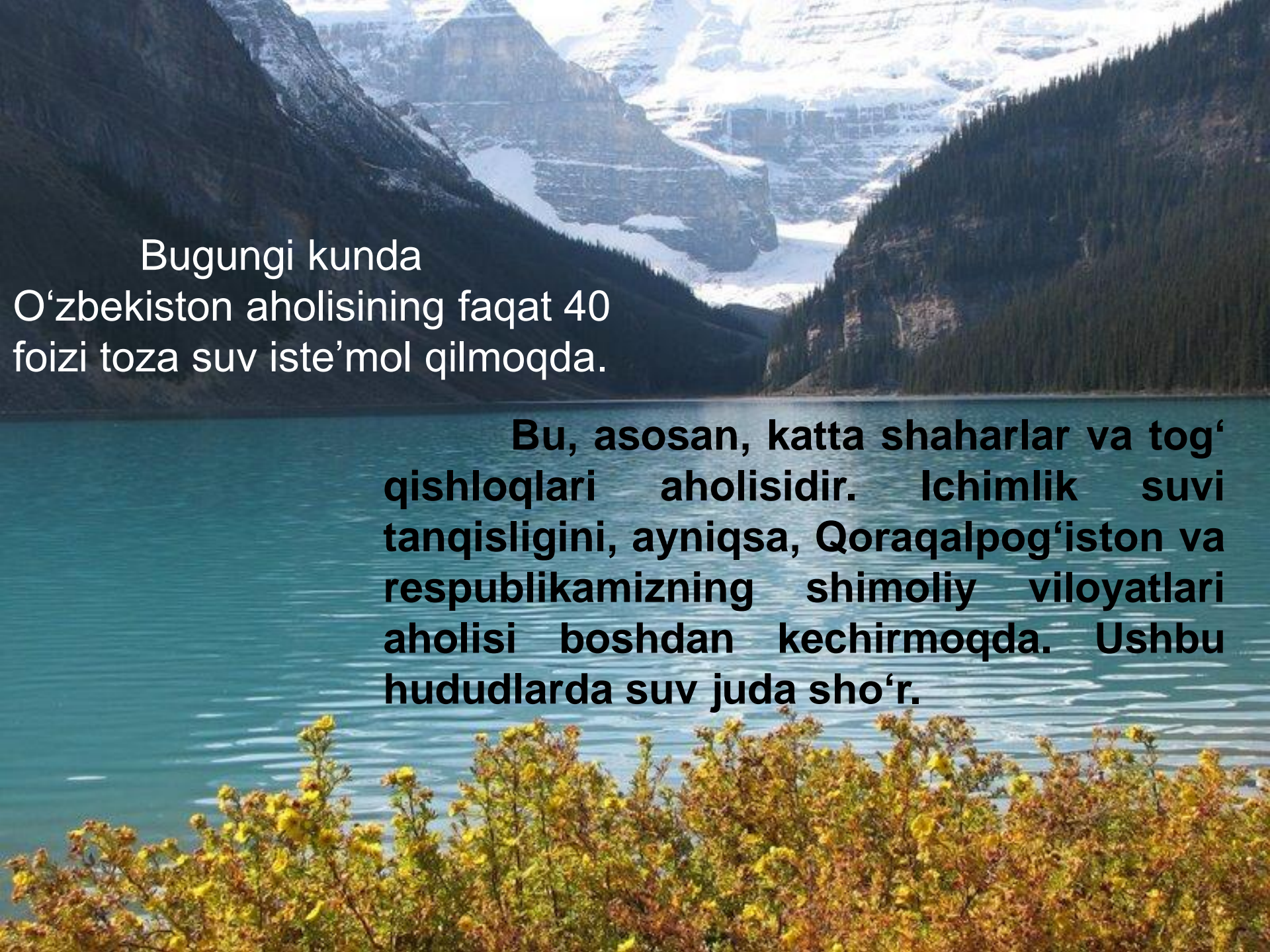

Yer yuzidagi suvning umumiy miqdori o'rtacha 2 mlrd.km³ tashkil qiladi.

Inson hayoti uchun zarur bo'lgan chuchuk suv uncha ko'p emas – u tabiiy suvlar umumiy hajmining faqat 2,5 foizini tashkil etadi. Qolgan 97,5 foizi okean va dengizlar, sho'r ko'llar, yer ostidagi tuzli suvlarga to'g'ri keladi. Chuchuk suvning asosiy qismi (24 mln.km³) Arktika, Antarktida va Grelandiya muzliklariga to'g'ri keladi.

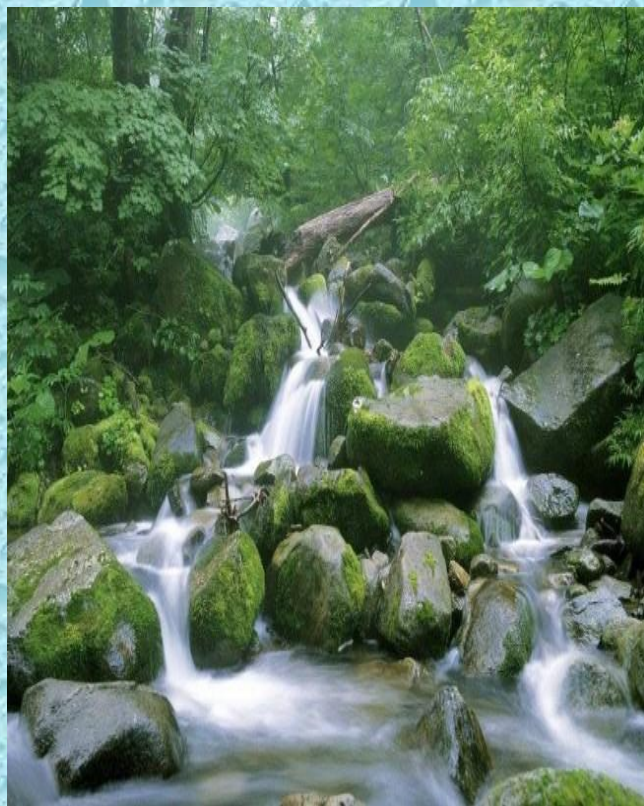
Hozirning o'zida sayyoramizda 2 milliardga yaqin kishi toza ichimlik suvini iste'mol qilishdan mahrumdir.

Bugungi kunda
O'zbekiston aholisining faqat 40
foizi toza suv iste'mol qilmoqda.

Bu, asosan, katta shaharlar va tog' qishloqlari aholisidir. Ichimlik suvi tanqisligini, ayniqsa, Qoraqalpog'iston va respublikamizning shimoliy viloyatlari aholisi boshdan kechirmoqda. Ushbu hududlarda suv juda sho'r.

Ishlatilgan suv o‘z nomiga ega – u “oqava” suv deyiladi.

Xonadonlar, idoralar, maktab yuvinish xonalari va hojatxonalardan chiqqan suv maishiy oqava suv deb ataladi. Korxonalarda ishlab chiqarish jarayonida yoki qazilma boyliklarni (ko‘mir, neft, kon va h.k.) qazib olish paytida foydalanilgan suv – ishlab chiqarish oqava suvi deb ataladi.

Sho'rlangan ekin erlarini yuvishda ishlatilgan oqava suv - kollektor-drenaj suvi deyiladi. Chunki ular erni yuvib o'tib, maxsus kollektorlarga yig'iladi. Oqava suvlarning yana bir turi – atmosfera suvlaridir. Ular yomg'ir yog'ganda va qorlar eriganda shahar ko'chalarini yuvib anhorlarga qo'shiladi.

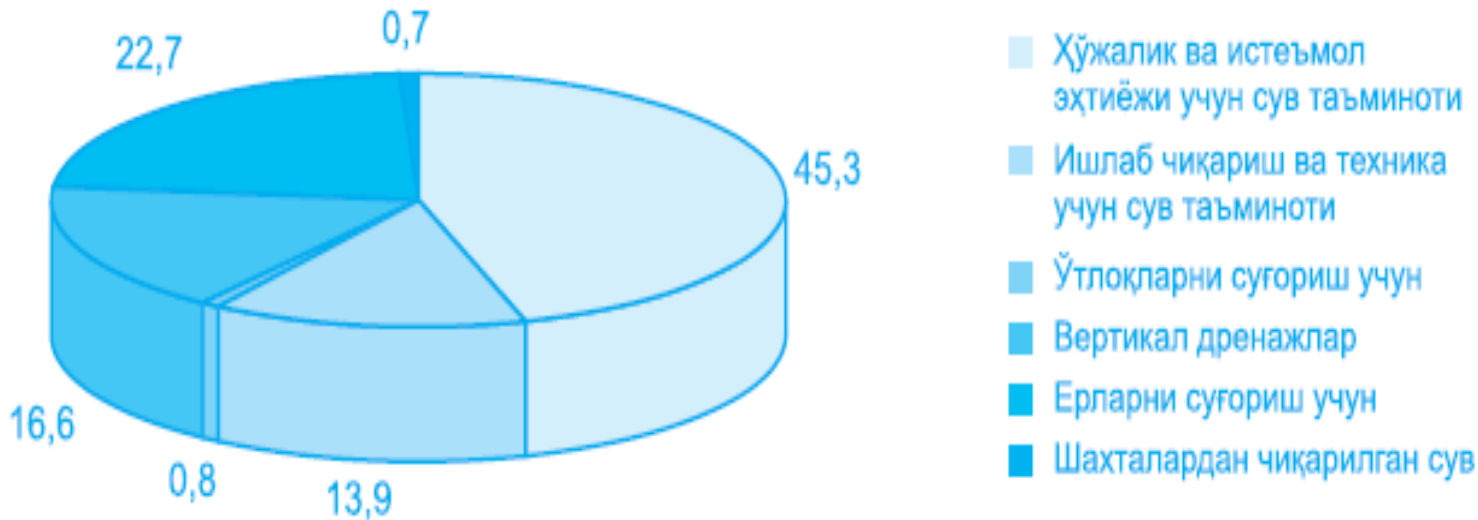

O'zbekiston Respublikasining asosiy yer usti suv oqimlari manbalari bo'lib Amudaryo va Sirdaryo daryolari havzalari hisoblanadi, ularning ko'p yillik o'rtacha umumiy oqimi 115,6 km³ni tashkil etadi, shu jumladan Amudaryo havzasida 78,46 km³ va Sirdaryo havzasida 37,14 km³ suv hosil bo'ladi.

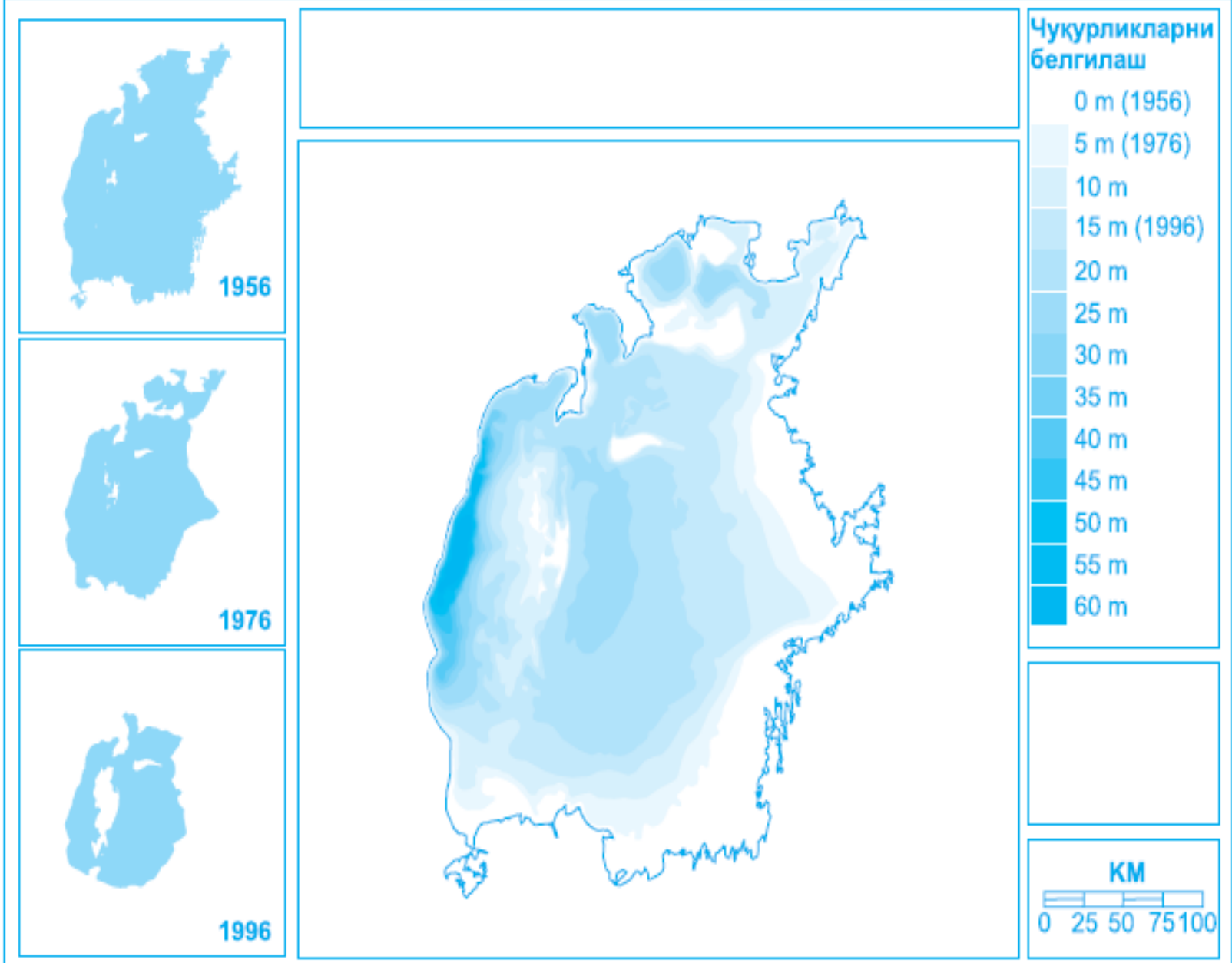
O'zbekistonning suv resurslari Orol dengizi havzasi ega bo'lgan umumiy suv resurslarining faqat bir qismini tashkil etadi. Ushbu havzaga yer ustki suv manbalari bo'lmish va bevosita Orol dengiziga quyiladigan Markaziy Osiyoning Amudaryo va Sirdaryo kabi yirik daryolari, shuningdek gidrografik jihatdan havzaga yaqin bo'lgan hamda Orol botiqligida joylashgan daryolar kiradi.

О'zbekiston hududida bevosita shakllanadigan suv resurslarining hissasi Amudaryo havzasi bo'yicha - 6% ni, Sirdaryo havzasi bo'yicha - 16% ni, umuman respublika bo'yicha olganda umumiy oqimning tahminan 8% ni tashkil etadi.

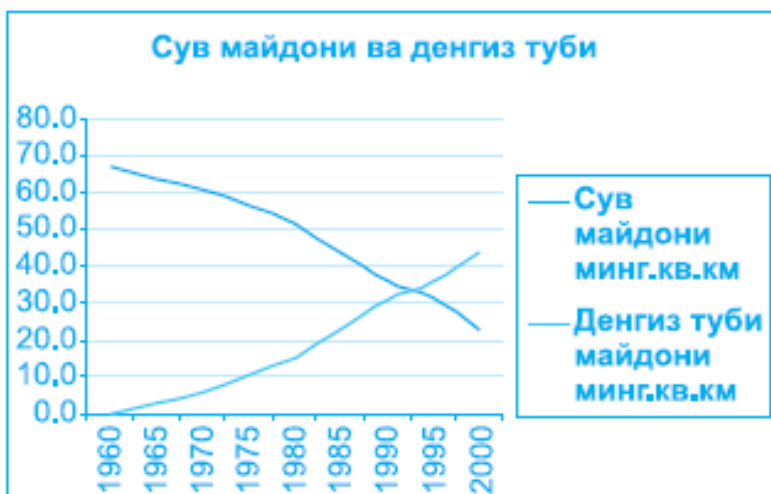
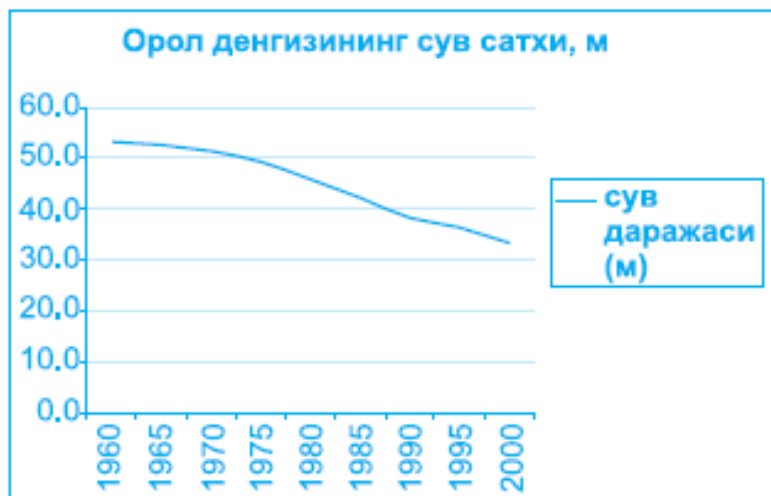
Жами олинган ер ости сувларининг фойдаланиш мақсадларига кўра тақсимланиши (ўртача йиллик; фоизда)

Орол денгизи (батиметрик харита)

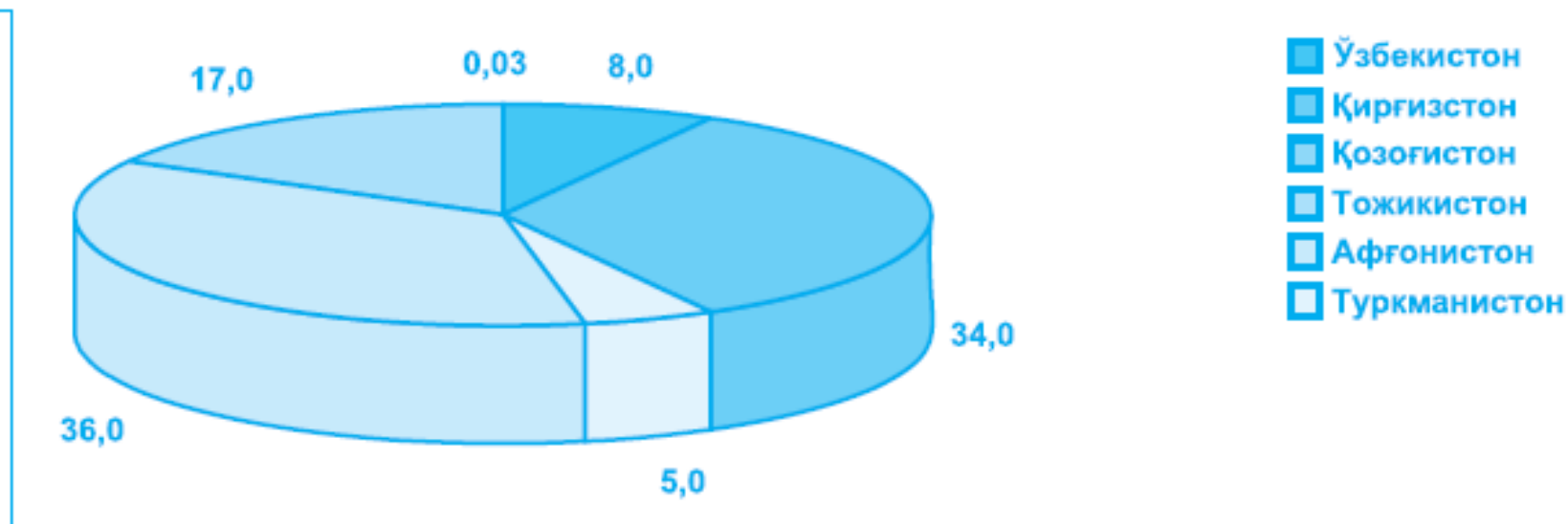

Орол денгизи ҳолати кўрсаткичлари

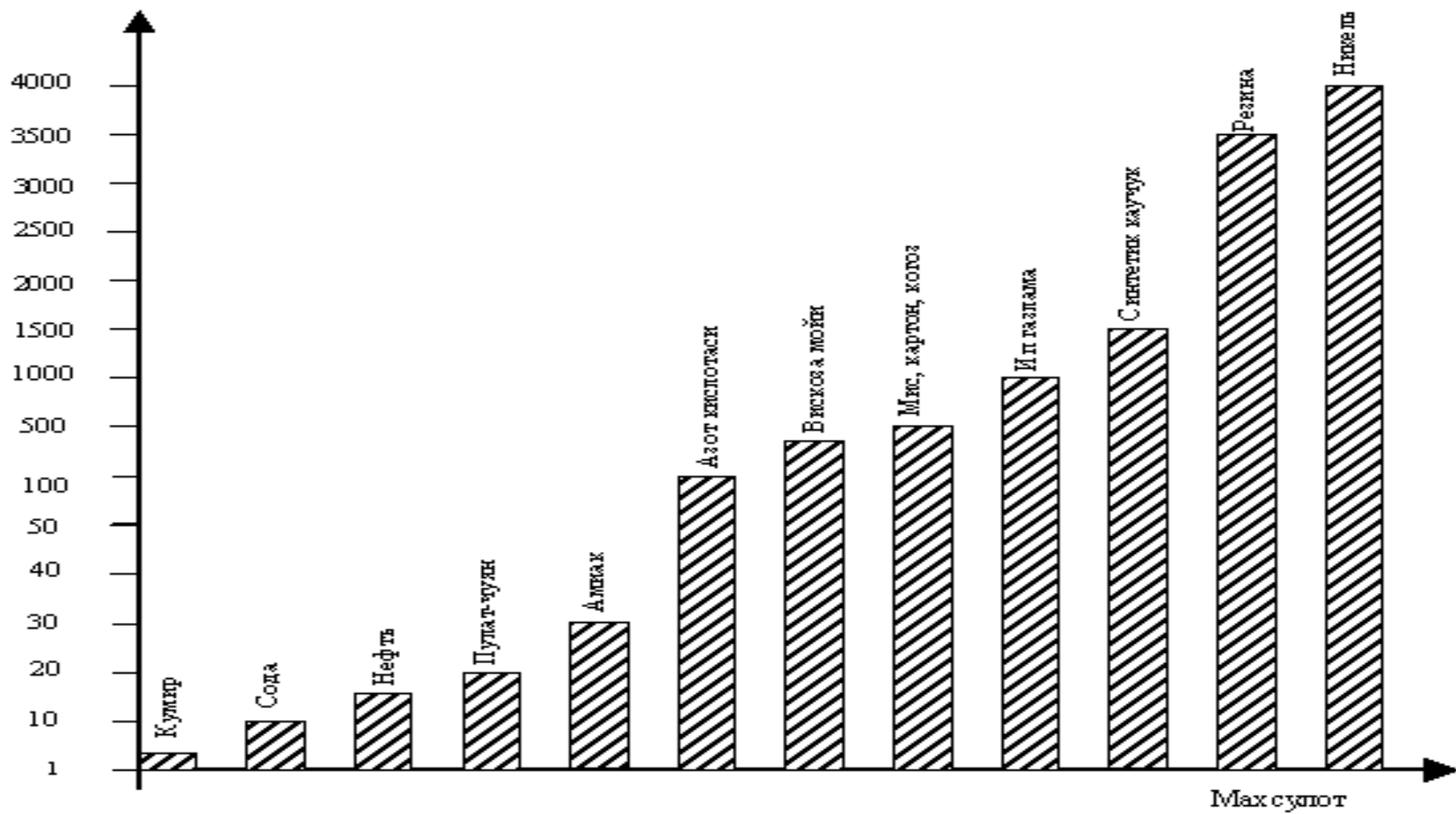

Ўзбекистон сув ресурслари Орол денгизи умумий сув ресурсларининг бир қисми ҳисобланади. Бу ҳавзага Марказий Осиёнинг бевосита Орол денгизига келиб қуйилувчи, асосий сув манбаи ҳисобланган энг йирик дарёлари Амударё ва Сирдарё, шунингдек, гидрографик шикатдан келадиган суғиш буйлаб Орол денгизига куйиладиган

Орол денгизи ҳавзасида сув ресурсларининг турли мамлакатлар ўртасида тақсимланиши

Бир тонна маҳсулот ишлаб чиқариш учун сарфланган сув миқдори

Ўзбекистон ерларида асосан Сирдарё, Амударё, Зарафшон, Қашқадарё, Сурхандарё, Чирчиқ ва Охангарон дарёлари сувларидан суғорилади. Дарёларнинг сувни тартибга солиш учун 50 дан ортиқ сув омборлари қурилган. Мавжуд ишлатиладиган сувларнинг 90.2% суғоришга, хўжалик ичимлик мақсадида 6.1%, саноатга 2.2% балиқ хўжалигига 1.5% сарифланилади.

Республикада шаҳар аҳолисининг 89% ва қишлоқ аҳолисининг 64.5% марказлашган водпровод билан таъминланган. Шаҳар аҳолисининг 54% ва қишлоқ аҳолисининг 3% марказлашган канализация системаси билан таъминланган холос. Сув сифатининг кимёвий кўрсаткичига кўра намуналарининг 16.3%, биологик кўрсаткичи бўйича 5.5% нормативларига тўғри келмайди.

Республикада ер ости сувларинг 95 та кони мавжуд бўлиб ҳозирда ер ости сувларининг имкониятлари 52% ишлатилмоқда. Ўзбекистонда эҳтиёжлари учун ишлатиладиган сувнинг 8% мамлакат ҳудудида, 92% қўшни мамлакатлар ҳудудидан шаклланади. Дарёлар оқими давлатлараро келишувига кўра ўзаро тақсимланилади.

Ўзбекистоннинг асосий дарёлари Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон ҳудудидан ифлосланиб келади. Ўзбекистонда ифлосланган сувларнинг 78% суғориладиган ерларда вужудга келади 18% саноат ҳиссасига ва 4% коммунал хўжаликка тўғри келади

Саноат корхоналарининг 80% Тошкент, Фарғона, Навоий ва Самарқанд вилояти саноат корхоналрига ҳиссасига тўғри келади.

Коммунал-маиший оқоваларининг 50% ортиғи Тошкент ва Самарқанд вилоятлари ҳиссасига тўғри келади.

